

PĚTAŠEDESÁTINY

prof. PhDr. ROBERTA KONEČNÉHO,
CSc.

23. dubna 1971 se dožil 65 let univ. prof. PhDr. Robert Konečný, CSc., vedoucí vědecký pracovník Psychologické laboratoře ČSAV v Brně. Narozen v Brně je celým svým mnohostranným tvůrčím životem spjat s kulturním prostředím svého rodného města a Moravy. Tuto skutečnost nutno zdůraznit, neboť živý vztah k domovu a pocit rodové sounáležitosti jsou skrytými zdroji Konečného nejen básnické, nýbrž i filosofické a vědecké tvorby. Na brněnském klasickém gymnasiu zakončuje s vyznamenáním středoškolská studia, na filosofické fakultě v Brně studuje filosofii, češtinu a němčinu a získává doktorát filosofie na základě disertační práce z oblastí literární psychologie; v tomto městě nastupuje uměleckou, literárně kritickou a vědeckou dráhu i povolání středoškolského a posléze vysokoškolského učitele (habilitace v r. 1946). Za války zde prožívá bezprostřední ohrožení života, věznění a mučení za protinacistickou odbojovou činnost. V poválečném období přednáší na filosofické fakultě filosofii a psychologii; jako jeden z prvních klinických psychologů a psychoterapeutů podstatným způsobem ovlivňuje počátky a směr vývoje klinické psychologie v Československu; znovu přednáší na filosofické fakultě psychologii a současně zakotvuje svou vědeckou činnost na nově zřízeném psychologickém pracovišti ČSAV v Brně.

Mnohem povolanější zhodnotí podrobněji význam Konečného pro československou psychologii a v širších souvislostech pro československou kulturu vůbec. My se zde pokusíme — u příležitosti jubilentova výročí — přispět pouze několika poznámkami k charakteristice jeho tvůrčí osobnosti.

Mimořádnému a neutuchajícímu zájmu prof. Konečného se těší psychologie dítěte a vůbec psychologie mladého věku. Osobnost dítěte a problémy mladého člověka studoval z nejrůznějších aspektů, ať už z hlediska fantazijských prožitků, dospívání („Psychologie dítěte v době dospívání“ — 1932, „Starosti s dospíváním“ — 1966 — v spoluautorství s O. Konečnou), neurotizačních vlivů a psychoterapie neuróz („Výchovný typ rodičů ve vztahu k následné neurotizaci a snížení školního prospě-

chu“ — 1966, „Některé teoretické a praktické otázky psychoterapie dětí“ — 1964), nebo v souvislosti s působením širšího výchovného prostředí (např. „Tři úvahy o manželství a rodičovství“ — 1964 — spolu s K. Nedomou a P. Dráčem, „Vliv délky kolektivní předškolní výchovy na rozdíly v chování školních dětí“ — 1969 — spolu s J. Kučerovou a V. Smékalem). V posledních letech se soustřeďuje na studium dětské kresby, hlavně na její význam psychodiagnostický („Klinická aplikace projektivních kreseb u dětí“ — 1967).

Málokdo si tak intenzívně uvědomoval své bytnost a jedinečnost psychického světa dítěte jako Konečný. Osobnost dítěte mu není pouhým předznamenáním vlastností dospělého člověka, nýbrž svým neotřelým, bezprostředním vztahem ke světu a úžasem nad novostí bytí představuje neopakovatelnou kvalitu, kterou dospělý člověk není schopen už nikdy prožít. A musíme se obrátit ke Konečnému básníkovi, abychom pochopili podstatu jeho trvalého zájmu o psychologii dítěte: „...ráj lásky a moudrosti a pravé vědovnosti není otevřen nikomu, leč duším dětským“ („Chudobky“ — 1946). Ochránit křehký a citlivý svět dítěte před nevhodnými zásahy dospělých lidí je — podle našeho soudu — základním impulzem Konečného zájmu o psychoterapii dětí, o studium frustračních vlivů v rodině a ve škole, o problémy sexuální a v širším smyslu o mentálně hygienické otázky dětství a dospívání vůbec. I ve svých básních a uměleckých prózách Konečný neustále ukazuje, že prohra lidskosti vrcholí všude tam, kde dospělý člověk působí dítěti utrpení.

U prof. Konečného je udivující neobyčejná šíře a rozmanitost problémů, jimiž se zabýval. Už jenom v psychologii je to celá řada odvětví; od psychologie dítěte a vývojové psychologie přes psychologii umění, psychopatologii až po psychologii osobnosti (nehledě na praktickou aplikaci psychologie, v níž Konečného průkopnická psychoterapeutická práce v oblasti neuróz má zásadní význam). Jako filosof pracoval zejména v gnoseologii, logice a dějinách filosofie (např. „Vladimír Hoppe: Příspěvek k historii a kritice iracionalismu“ — 1970), uplatňoval se po léta v kulturních časopisech jako literární kritik, byl činný básnický (několik sbírek lyrických básní a knih próz). Mnohostrannost zájmů má u Konečného svoji vnitřní logiku. V podstatě filosoficky motivovaný sklon k syntetizujícímu pohledu nedovoluje Konečnému „uzavřít se“ v úzce pojaté problematice. Ne náhodně proto Konečného přitahovala doba přelomu 19. a 20. století (v r. 1937 přeložil Müller-Freienfelsovu knihu „Psychologie přítomnosti“ a opatřil ji zasvěceným doslovem), která svým prudkým rozvojem věd a pestrostí filosofických proudů a psychologických směrů signalizovala dnešní úsilí o vyšší syntézu poznatků jednotlivých vědních disciplín. Snaha postihnout zkoumaný jev v co nejširších souvislostech a v jeho multidimenzovanosti vedla Konečného k promýšlení odlišných metodologických přístupů. Posléze převládla — snad pod vlivem dřívější dlouholeté klinicko-psychologické praxe — orientace přírodovědná.

Tajemství Konečného úspěchu u mladé generace, zejména vysokoškolského studentstva, ale i u posluchačů jeho nesčetných popularizačních přednášek v rozhlase i na veřejnosti, tkví v tom, že nepodává

pouhé informace, nýbrž rozžehuje — po Sokratově způsobu — posluchačovu touhu dobrat se vlastními silami podstaty věcí.

Hluboko ve skrytu osobnosti setkávají se v nerozlišitelné symbióze vědec, filosof, básník, muž každodenních povinností... Přátelé a spolu-pracovníci, celá psychologická obec přejí prof. Konečnému do dalších let pevné zdraví a hodně síly, aby onu jednotu v mnohosti dovršoval dalšími tvůrčími činy.

J. Viewegh